ISSN (online):
3102-601X

Ban Dvor
ČASOPIS ZA DRUŠTVENE
I HUMANISTIČKE ZNANOSTI

Stručni rad
Prihvaćeno: 3. 9. 2026.
Objavljeno: 3.11. 2026.

eLokator: bd2027-011
DOI: https://doi.org/10.68268/bd/9lq52q

Projekt HES Kosinj iz perspektive kosinjskoga župnika: otpor potapanju i očuvanje baštine

vlč. Pero Jurčević, mag. theol.
Župa sv. Antuna Padovanskog, Gornji Kosinj, Gornji Kosinj, Republika Hrvatska — perojurcevic5@gmail.com

Sažetak: Rad donosi svjedočanstvo kosinjskoga župnika Pere Jurčevića o razvoju i aktivnostima otpora projektu HES Kosinj od 2020. do 2026. godine. Na temelju osobnoga sudjelovanja autor prikazuje nezakonitu ekshumaciju na groblju Mance Draga, prosvjede, pravne postupke, javno i medijsko djelovanje te potporu Gospićko-senjske biskupije, raznih stručnjaka i udruga civilnoga društva. Posebno se razmatraju posljedice iseljavanja i potapanja za stanovnike, sakralnu i kulturno-povijesnu baštinu Kosinja. Prikazani su pokušaji uključivanja stručne javnosti, prijedlozi alternativnih energetskih rješenja, djelovanje udruga i medija te ostvarenje projekta spomenika prvomu hrvatskom tiskaru Ambrozu Kacitiću. Rad donosi i duhovnu dimenziju kosinjske borbe protiv HES Kosinj i napora za očuvanje hrvatske baštine u kojoj, prema mišljenju autora, molitva, misne nakane i blagoslov Kosinja zauzimaju iznimno važno mjesto.

Ključne riječi: HES Kosinj, Kosinjska dolina, otpor potapanju, kulturno-povijesna baština, izvlaštenje stanovništva, arheologija, prvi hrvatski tiskar, Kosinjska tiskara, glagoljaštvo

The Kosinj Hydropower System project from the perspective of Kosinj's parish priest: resistance to inundation and heritage preservation

Abstract: This paper presents the testimony of Pero Jurčević, the parish priest of Kosinj, on the development of resistance to the Kosinj Hydropower System project and the activities undertaken as part of that resistance between 2020 and 2026. Drawing on his personal involvement, the author describes the unlawful exhumation at Mance Draga cemetery, protests, legal proceedings, public and media activities, and support from the Diocese of Gospić-Senj, various experts and civil society associations. Particular attention is given to the consequences of relocation and inundation for the inhabitants of Kosinj and its religious, cultural and historical heritage. The paper describes attempts to engage the expert community, proposals for alternative energy solutions, the work of associations and the media, and the

Ovaj je rad objavljen pod licencijom Creative Commons Autorstvo 4.0 Međunarodna (CC BY 4.0).

completion of the project to erect a monument to the first Croatian printer, Ambroz Kacitić. It also presents the spiritual dimension of Kosinj's struggle against the Kosinj Hydropower System and of efforts to preserve Croatian heritage. In the author's view, prayer, Mass intentions and the blessing of Kosinj occupy an exceptionally important place within this spiritual dimension.

Keywords: Kosinj Hydropower System, Kosinj Valley, resistance to inundation, cultural and historical heritage, expropriation of residents' property, archaeology, first Croatian printer, Kosinj Printing House, Glagolitism

UVOD

U ovome se radu donosi kronologija događanja vezana uz kosinjski otpor projektu HES Kosinj, odnosno izgradnji akumulacije i potapanju Gornjega Kosinja i Mlakve. Kad smo uvidjeli načine provođenja aktivnosti i radova u samim početcima, smatrali smo da su nezakoniti ili barem neljudski. Odmah nam je bilo jasno da će i cijeli projekt ići tako, bez obzira na to što je poslije proglašen strateškim projektom države.[1]

U tome je važan bio pokojni elektroinženjer Branimir Pinčić. Više je puta dolazio u Kosinj, a sastajali smo se i u Otočcu. Njegova mišljenja i istraživanja također su dospjela u medije.[2] On je osporavao projekt mnogo prije nego što smo mi u Kosinju pokrenuli naše aktivnosti. Blisko je surađivao i s pokojnim biskupom mons. dr. sc. Milom Bogovićem. Biskup Bogović protivio se projektu i propitivao zašto se mora graditi baš takva akumulacija, postoji li alternativa kojom bi se izbjeglo iseljavanje ljudi, a ipak dobila potrebna električna energija.

Pinčić je predlagao alternativni sustav s više manjih hidroelektrana gdje bi se voda skupljala na nenastanjenim poljima, u manjim retencijama, pa se ne bi potapale kuće. Zatim bi se preko Markova ponora u Donjem Kosinju odvodila prema Senju. Za takvo bi rješenje, međutim, trebalo promijeniti postojeće postrojenje kako bi se vodni potencijal bolje iskoristio.[3]

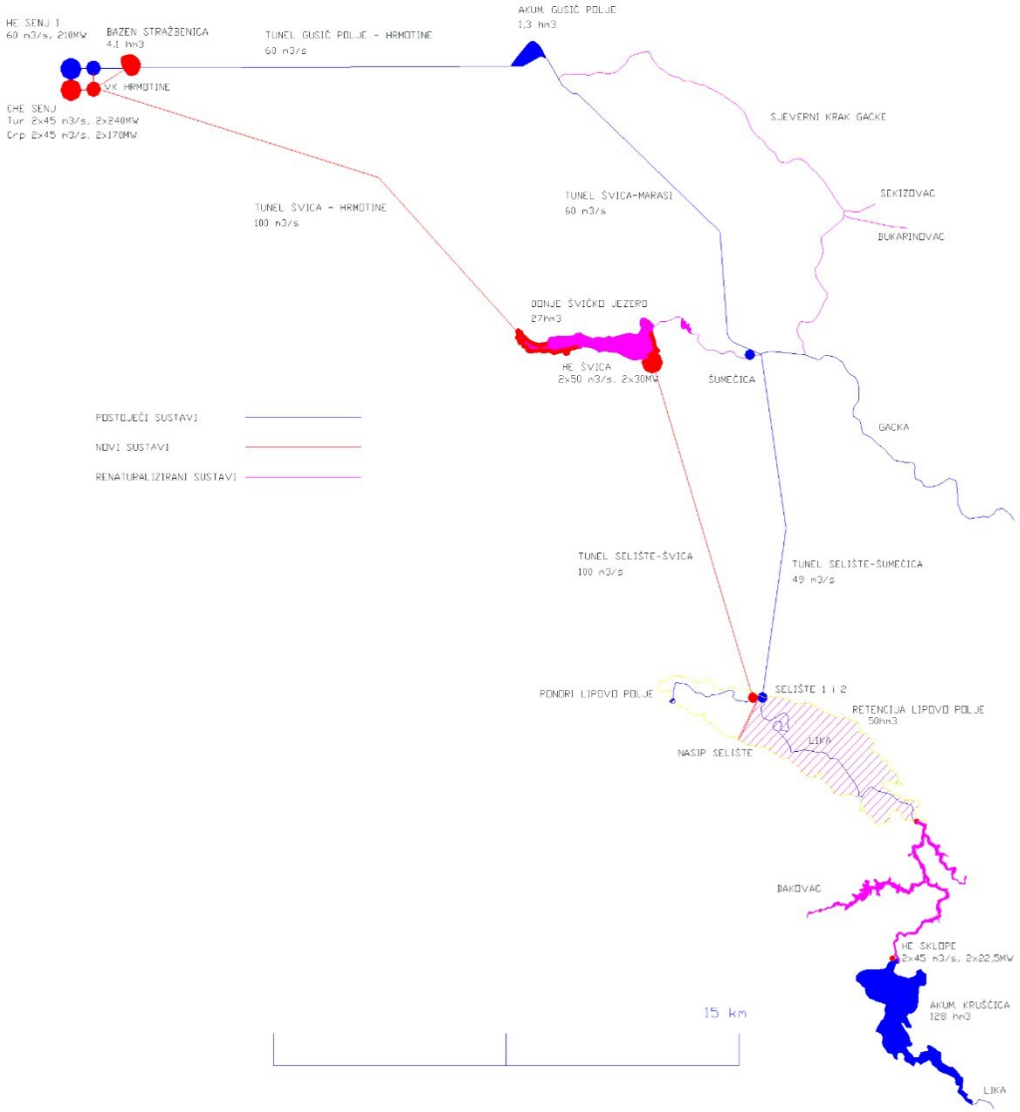
Riječ je bila i o reverzibilnom radu postrojenja: kada bi bilo viška energije, voda bi se vraćala u bazene, a kada bi energije nedostajalo, iz tih bi se bazena ponovno koristila. Postoje i druga prirodna izvorišta koja bi se mogla povezati s takvim sustavom. Govorilo se i o povezivanju sa solarnim elektranama i vjetroelektranama. Važna je bila stabilnost vodnog potencijala koju

[1] Plenković, 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_86_1590.html (pristupljeno 12. listopada 2026.).

[2] „Čitavu hrvatsku javnost trebala bi prenerazitи mogućnost da joj nova akumulacija namjesto obećanoga povećanja proizvodnje električne energije od 320 GWh – zbog kojega se, usprkos prosvjedima stanovništva, Crkve, civilnoga društva i akademske zajednice jedino i dopušta brisanje povijesti i sadašnjosti – donese tek sablastan prizor: dopola potopljene kosinjske zaseoke što izranjajući iz godine u godinu podsjećaju na kulturocid koji se nije ni isplatio.“ Tripalo, 2022. https://www.glas-koncila.hr/otkrica-inzenjera-branimir-pincic-hidroelektrana-u-kosinju-ne-ce-povecati-proizvodnju-nego-rizik-od-poplava-i-probleme-s-vodoopskrbom/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

[3] „Od promatranih mogućih inačica dogradnje HES Senj s HE Kosinj ili HE Švica, potonja ima prednosti. Inačica dogradnje s akumulacijom i HE Kosinj pogoršati će kvaliteta vode za vodoopskrbu u odnosu na postojeće stanje.“ Pinčić, 2021, str. 7. „Posebno se treba osvrnuti na tezu da će izgradnja akumulacije Kosinj spriječiti poplave te tako zaštiti područje Kosinja od povremenih poplava. Iz prethodnih razmatranja jasno je da već sada, uz provođenje ispravnih hidrotehničkih mjera, ne bi bilo štetnih posljedica poplava, odnosno nikakvih poplavljivanja stambenih objekata. Pitanje je zašto trajno potopiti, odnosno satrti, povijesno selo Gornji Kosinj s oko 2.000hA zemljišta, pretežno poljoprivrednog, sa stotinjak obiteljskih kuća i gospodarskih zgrada, školama, crkvama, grobljima, a da bi izgradili sustav koji neće jamčiti zaštitu od poplava, odnosno može generirati veće poplave nego sada. Jasno je da je uvodna teza apsurdna.“ Pinčić, 2021, str. 9.

bi reverzibilna hidroelektrana mogla osiguravati. No, nitko iz HEP-a, ministarstava i Vlade RH nije htio ozbiljno saslušati i proučiti Pinčićev prijedlog.

Slika 1. Shematski prikaz alternativnog projekta inženjera Branimira Pinčića[4]

Zbog svega navedenog u Kosinju su od najava projekta HES Kosinj postojale ideje i razgovori o potrebi uključivanja domicilnog stanovništva, no nije bilo jasno kako djelovati. S vremenom je narod Kosinja shvatio da mora neprestano biti aktivan i upozoravati na nove okolnosti, sve kako bi tema došla u javnost i ostala u njoj prisutna. Kasnije je zatražena pravna pomoć, potpora znanstvenih i stručnih krugova, udruga za zaštitu okoliša i poznatih osoba. Priča nije smjela ostati samo u Kosinju. Trebalo je pronaći ljude koji će se baviti

[4] Pinčić, 2021, str. 6.

projektom i pokazati zašto smatramo da je promašen, da je financijski neisplativ te da su brojke u studijama, primjerice o količini vode i proizvodnji električne energije, prenapuhane.

ŠTO JE SPORNO U PROJEKTU HES KOSINJ

Prvo i najvažnije, radi se o odnosu moćnika i vlasti prema ljudima. Kada su radovi počeli, trebalo je sazvati ljude, obavijestiti ih, objasniti projekt i razgovarati s njima. Predstavnici vlasti ili HEP-a to nikada nisu učinili. U Kosinju je bio samo jedan sastanak, ali taj nije bio organiziran na razini institucija ili HEP-a, već na razini udruge građana i u vezi s udrugom „Kosinjska dolina“ koju predstavlja njen predsjednik Milan Sigurnjak. Na tom se sastanku željelo prikazati da iza toga stoje općina ili županija, no to nije bilo tako.

Nadalje, kad su se radile procjene za izvlaštenja, kroz kuće i imanja procjenitelji su prolazili vrlo brzo, doslovno u minutama. U tom kratkom vremenu oni nisu mogli pregledati svaku prostoriju, izmjeriti kvadraturu i utvrditi je li prostor uređen. Trebalo je dokumentirati i sve izvan kuća, primjerice bunar, šternu i druge objekte. To se ne može kvalitetno napraviti na način kako su radili procjenitelji. Jako puno ljudi se žalilo da im je već pri katastarskoj izmjeri (koja je prethodila procjenama) smanjena upisana površina zemljišta ili da dio nekretnina uopće nije upisan.

Bez obzira na to, većina je ljudi pristala na ponuđene iznose – jer je većina Kosinjana živjela i živi izvan Kosinja. To je njihova privatna odluka, no cijene su bile iznimno niske. Istina, bilo je i ruševnih ili zapuštenih kuća. Kad je pojedini vlasnik dobio 20, 50 ili 70 tisuća eura, u tom se trenutku činilo da je dobro prošao. Danas se vidi da su to bili vrlo niski iznosi. O tome smo razgovarali na našim kosinjskim sastancima mnogo puta. Govorili smo da će se tim pristupom postupno smanjivati broj ljudi koji se protive projektu: najprije bi jedni prihvatili ponudu, zatim bi preostalima u novome krugu podigli cijenu i tako su iz HEP-a redom smanjivali broj nezadovoljnih i spremnih na prosvjede i reakcije.

Radila se i cesta od Kosinjskog Bakovca do Kosinjskog mosta. Radovi su išli vrlo sporo. Tvrtka GP Krk odustala je na pola radova, a cesta je ostala nedovršena. Nije izgledalo da sve ide prema jasnome planu HEP-a. Isto vrijedi i za cestu prema HE Sklope i akumulacijskom jezeru Kruščica. I ta je cesta ostala nedovršena, a potom završila u sudskom sporu. Jedina pristupna županijska cesta od Kosinjskoga mosta prema Gornjem Kosinju u tim je radovima

bila u potpunosti uništena. Postavlja se pitanje kakav je to odnos vlasti i HEP-a prema ljudima koji tu žive, rade i svaki dan putuju na posao u Gospić, Perušić, Otočac? Kako otići liječniku, jer liječnika u Kosinju nema godinama? Što je s putovanjem djece u školu iz Donjeg u Gornji Kosinj i tako redom? Mjesecima smo pisali, pozivali medije, vršili pritisak dok se gospoda iz županije i HEP-a nisu konačno odlučila asfaltirati tih 2–3 kilometra potpuno uništene i jedine prometnice iz Gornjeg Kosinja prema unutrašnjosti Like.

Slika 2. Stanje županijske ceste Gornji Kosinj, 2024. godina[5]

I na kraju, potpuno ignoriranje kulturno-povijesne važnosti Kosinja. U središtu je te priče tvrdnja da je u Kosinju bila prva hrvatska tiskara, da je ondje tiskan *Misal po zakonu*

[5] Mance, 2024. https://www.youtube.com/watch?v=ntE3rHvvkis (pristupljeno 18. rujna 2026.).

rimskoga dvora i da je prvi hrvatski tiskar bio Kosinjanin. Naravno, povijest Kosinja nije počela s tiskarom. Na njegovu je području, koliko znamo, oko četrdeset arheoloških nalazišta, a nijedno nije sustavno istraženo. Na nekoliko je mjesta HEP platio samo sondažna istraživanja, dok potrebna zaštitna arheološka istraživanja nisu provedena. Sporan je, dakle, izostanak potrebnih zaštitnih istraživanja prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. U bilo kakvim građevinskim radovima, nailaskom na arheološko nalazište, investitor mora financirati zaštitno arheološko istraživanje i pričekati njegov dovršetak (čl. 45. i 46. tada važećega Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, NN 69/1999 s izmjenama i dopunama). Govorimo o 20-ak arheoloških lokaliteta koji su u području zahvata projekta HES Kosinj, a do danas ni na jednom od njih nije obavljeno zakonom propisano zaštitno arheološko istraživanje.

Tu je Ban Dvor, odnosno Ban Stol, koji govori o starijoj povijesti ovoga područja i o hrvatskim banovima. Ono što danas imamo ostatci su bogate prošlosti. Važni su i Pisani kamen, vodnogospodarski spomenik „in situ“ iz 1. st., tu je najveće i vjerojatno najstarije stablo jele u Europi – *Jela Car*, brojni izvori i špilje te zaštićeni Kosinjski most.

Jedan od pokazatelja povijesne važnosti Kosinja, prema istraživanju dr. sc. Ivana Mancea, jest i zastupljenost Kosinja na starim kartama: Kosinj je prikazan na oko 225 karata od 16. do kraja 19. stoljeća. O svim ovim aspektima Vlada RH, a ni HEP, nisu od početka, a tako ni danas, vodili nikakvu brigu. Stoga je bilo potrebno aktivno uključivanje u cijeli proces, gdje se autor ovoga rada prometnuo u svojevrsnog voditelja i organizatora toga otpora i svih aktivnosti kosinjskoga stanovništva.

ANONIMNO PISMO BISKUPU ZDENKU KRIŽIĆU

Cijela je priča započela anonimnim pismom krajem 2020. godine tadašnjem biskupu gospićko-senjskom mons. Zdenku Križiću. Ni danas nam nije poznato tko je napisao to pismo, no očito je da se radilo o nekom iz Kosinja ili nekome komu je iznimno stalo do Kosinja. U njemu je napisana cijela tadašnja situacija i problematika oko Kosinja i projekta HES Kosinj, kako se ljudi osjećaju i zašto im je teško.

Biskupa je to pismo doista pogodilo. U razgovoru i propitivanjima oko stanja u Kosinju ključno je bilo sljedeće pitanje biskupa: je li istina da ljudi ne žele otići iz Kosinja i da se

protive projektu? Na temelju te prve biskupove reakcije na anonimno pismo i njegova pitanja, odlučili smo prikupiti potpise Kosinjana oko neslaganja s projektom HES Kosinj, a kako bi biskup mogao vidjeti koliko se ljudi protivi iseljavanju i potapanju.

Prikupilo se između 630 i 700 potpisa. Potpisivali su ljudi iz Gornjeg Kosinja koji ondje žive, ali i oni koji ne žive ondje, no imaju vlasništvo na području Gornjeg Kosinja. Potpisivali su i ljudi iz Kosinjskog Bakovca i Donjeg Kosinja. Sve je to završilo kod biskupa i on je iz te peticije uvidio da je to iznimno ozbiljno pitanje i da se ljudi doista protive projektu, a što je bio svojevrsni okidač za kasnije aktivnosti i znatno važniju biskupovu podršku.

SV. MISA IZ GORNJEG KOSINJA I ŠIME STRIKOMAN

U rujnu 2021., odmah nakon proslave Dana hrvatskih mučenika na Udbini, HRT je prenosio svetu misu iz Gornjega Kosinja. Prijenos je dogovoren s urednikom na HRT-u.[6] Misa se mogla pratiti u cijeloj Hrvatskoj i njezina je gledanost, koliko mi je rečeno u reportažnim kolima, bila vrlo velika; spominjalo se više od pola milijuna gledatelja. To je bilo važno za početno predstavljanje Kosinja hrvatskoj javnosti, a u župnim oglasima govoreno je i o problemu projekta.

Za isti smo dan dogovorili dolazak fotografa Šime Strikomana,[7] poznatoga po milenijskim fotografijama kojima promiče mjesta, ljude i događaje diljem Hrvatske. Nakon mise snimljene su dvije takve fotografije, a u narednom razdoblju dolazio je ponovno, pa su iz Kosinja ukupno nastale četiri Strikomanove fotografije. Za prvu su ljudi na livadi ispod crkve stali tako da oblikuju riječ „Kosinj" latinicom. Druga je prikazivala riječ Kosinj glagoljicom. Na četvrtoj fotografiji su bili učenici Osnovne škole „Anž Frankopan" Kosinj, snimljeni ispred škole. I to je bilo važno za promidžbu Kosinja. Kada je Strikoman objavljivao fotografije, govorio je i o značenju mjesta te o problemima koji pogađaju Kosinj.

[6] „Pretpostavlja se da je u Kosinju 1483. godine tiskana prva knjiga na hrvatskom jeziku i glagoljici – tzv. Kosinjski misal. Također, drži se vjerojatnim da je u Donjem Kosinju 1491., u bivšem pavlinskim samostanu, tiskan Glagoljski brevijar. Riječ je o drugoj tiskanoj knjizi u Hrvata. Na ovim prostorima važni su povijesni arheološki lokaliteti Hrvatske." Gornji Kosinj: Misa, prijenos, 2021. https://hrtprikazuje.hrt.hr/hrt1/gornji-kosinj-misa-prijenos-2874608 (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[7] Šime Strikoman, 2024.

Slika 3. Šime Strikoman, 746. milenijska i prva Kosinj[8]

Slika 4. Šime Strikoman, 800. milenijska i glagoljski Kosinj[9]

[8] Strikoman, 2021. https://www.facebook.com/photo/?fbid=10238789894898392&set=a.10206383530119526 (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[9] Strikoman, 2022. https://www.facebook.com/profile/1006092458/search/?q=Kosinj (pristupljeno 27. rujna 2026.).

PRVI PROSVJED – GROBLJE MANCE DRAGA

Prvi je prosvjed aktiviralo neljudsko postupanje s posmrtnim ostatcima prilikom ekshumacije groblja u Mance Dragi. Riječ je o starim grobljima Mance Draga 1 i Mance Draga 2, koja su s vremenom spojena u jedno groblje. Prvo, starije groblje nije bilo u uporabi; imalo je samo nekoliko spomen-obilježja. Na drugom, mlađem groblju jasno su bili vidljivi spomenici i križevi. Općina Perušić obavijest o stavljanju izvan uporabe groblja Mance Draga objavila je u Službenom glasniku Ličko-senjske županije,[10] ali nije sazvala sastanak s ljudima, koji ništa o tim radovima nisu znali. U Kosinju su se u jednom trenutku vidjeli strojevi i događanja na groblju u Mance Dragi.

Kako bi strojevi mogli proći uskim putem do groblja, jednom su mještaninu srušili suhozid. On se prvi usprotivio, pa su s njim izvođači kratko pregovarali. Strojevi su ipak došli do groblja i počeli iskopavanje 12. ili 13. kolovoza 2021. Najbliži su susjedi čuli radove, otišli onamo te fotografirali strojeve i aktivnosti. Problematično je bilo to što se strojevima vrlo brzo prekapalo groblje. Iskopavali su zemlju, bacali je na hrpe i pomicali se dalje. To nikako nije izgledalo kao primjeren način ekshumacije posmrtnih ljudskih ostataka. Vrlo brzo smo sazvali sastanak, organizirali se i pokušali zaustaviti radove. Policija je, prema našim pozivima, dolazila na teren pet ili šest puta.

U međuvremenu smo saznali da se groblje u katastru vodi kao vlasništvo župe sv. Antuna Padovanskoga u Gornjem Kosinju. Prema zakonu, groblja su trebala potpasti pod lokalnu samoupravu, u ovom slučaju pod općinu Perušić i njeno nadležno komunalno poduzeće. Međutim, promjena vlasništva nije bila gruntovno ni katastarski provedena, što je bio veliki propust u poslovanju Općine Perušić. Dakle, župnika Kosinja, koji formalnopravno zastupa Župu sv. Antuna Padovanskoga, vlasnicu groblja, nitko nije upitao za dozvolu o premještanju posmrtnih ostataka s toga groblja. U pokušajima zaustavljanja radova i u dolascima policije predočen je gruntovni izvadak i objašnjen je problem vlasništva. U tome su prošli mjeseci natezanja s Općinom Perušić.

[10] „Temeljem Sporazuma o financiranju proširenja groblja u svrhu premještanja posmrtnih ostataka s područja buduće akumulacije HES Kosinj, zaključenog između Općine Perušić i Hrvatske elektroprivrede d.d. dana 24.11.2020. godine i Sporazuma o financiranju premještanja posmrtnih ostataka s područja buduće akumulacije HES Kosinj, sklopljenog između Perušić d.o.o. i Hrvatske elektroprivrede d.d. dana 24.11.2020. godine, kao jedinici lokalne samouprave u čijem vlasništvu se nalaze, groblja Mance Draga 1, Mance Draga 2 i Poljan, stavljaju se izvan uporabe počevši od 1.1.2021. godine, radi nemogućnosti vršenja daljnjih ukopa i započinjanja aktivnosti premještanja posmrtnih ostataka u dogovoru sa korisnicima grobnih mjesta.“ Odluka o stavljanju groblja izvan uporabe, 2020, str. 3144–3145.

Odlazili smo rano ujutro u Mance Dragu, doslovno kao da idemo u rat.

Slika 5. Kapelica i grob Jose Klobučara, sahranjenog 1976. godine. Izvor: Ivan Mance, 2011. godine.

Većina posmrtnih ostataka s groblja Mance Draga danas se nalazi u Kosinjskom Bakovcu. Za grobove bez spomen-obilježja izgrađene su dvije kosturnice u koje su premješteni posmrtni ostatci s groblja Mance Draga. S druge strane, posmrtni ostatci koji su imali spomen-obilježja nisu završili u kosturnicama, već su za njih morali osigurati zasebna grobna mjesta i odgovarajuća obilježja na novome groblju u Kosinjskom Bakovcu. Međutim, nismo sigurni da su svi posmrtni ostatci završili ondje, jer smo u međuvremenu saznali da je dio posmrtnih ostataka odlagan u jednoj privatnoj garaži na imanju u Donjem Kosinju.

O cijelom slučaju je na kraju bila emisija na RTL-u. Sve smo prijavili DORH-u, koji je našu prijavu kasnije odbacio kao neutemeljenu.[11] No, ni danas ne znamo što se dogodilo s dijelom ljudskih kostiju, prekopanih bagerima i ostavljenih u spremnicima na imanju u Donjem Kosinju. Ne radi se o kostima divljih životinja, nego o ljudskim kostima. Govorimo o našim

[11] „OPĆINSKO državno odvjetništvo u Gospiću odbacilo je prijavu za kazneno djelo povrede mira pokojnika podnesenu zbog ekshumacije na grobljima u Gornjem Kosinju gdje se gradi Hidroenergetski sustav.“ DORH odbacio prijavu zbog ekshumacije u Kosinju. „Nije povrijeđen mir pokojnika,” 2024. https://www.index.hr/vijesti/clanak/dorh-odbacio-prijavu-zbog-ekshumacije-u-kosinju-nije-povrijedjen-mir-pokojnika/2528044.aspx (pristupljeno 27. rujna 2026.).

predcima, o Hrvatima koji su živjeli, radili, stvarali i umirali u Kosinju, govorimo o obiteljima i ljudima najužega kruga Gornjega Kosinja.[12]

Slika 6. Prekopano groblje Mance Draga[13]

Sve to neljudsko postupanje s posmrtnim ostatcima kosinjskih predaka aktiviralo je prvi prosvjed koji smo organizirali oko Svih svetih 2021.[14] Ciljano smo odabrali vrijeme kada ljudi dolaze na grobove svojih pokojnika, a bio je i vikend. Pozvali smo i ljude izvan Kosinja, među njima i predstavnike braniteljskih i drugih udruga. Za naše prilike to je bilo vrlo ozbiljno organizirano. Na montiranoj bini izmjenjivali su se govornici među kojima su

[12] Prema fotografijama koje mi je ustupio dr. sc. Ivan Mance, 2011. godine na groblju u Mance Dragi, dakle šest godina prije zadnjeg ukopa, neki od sahranjenih Kosinjana bili su: Anka Jurković, rođ. Štajdohar, 1898. – 1918.; M. P. – bez razvidnog datuma ukopa; Marica Petrović, kbr. 175., sahranjena 1924.; Marija Jurković, rođ. Golik, 1912. – 1948.; Roža Grgurić, rođ. Skender, 1900. – 1951.; Joso Klobučar, 1956. – 1976.; Marija Marinić, rođ. Delač, 1921. – 1947.; Stjepan i Mande Marinić bez razvidnog datuma ukopa.

[13] Slika je preuzeta s: Tašev, 2021. https://www.glas-koncila.hr/kosinjani-su-se-usprotivili-potapanju-bude-li-potapanja-crkva-odlazi-zadnja-ostajemo-uz-narod-na-njihovim-ognjistima/ (pristupljeno 18. rujna 2026.).

[14] „Iako malobrojni i stariji, stali su poput Davida protiv Golijata, usprotivivši se narušavanju dostojanstva pokojnika, te su isplivala brojna nezadovoljstva nekupljena proteklih desetljeća. Nezadovoljni su jer su najprije iskopavali njihove mrtve, a nisu riješili ni što će biti sa živima… Većina ljudi protivi se projektu potapanja sela i prisiljavanju da napuste svoju rodnu grudu. Crkva mora ostati ovdje do kraja, odavde odlazimo zadnji. Kada sav narod ode, tada ćemo i mi otići – to je jasno stajalište, napominje kosinjski župnik Pero Jurčević.“ Kosinj: ‘Bude li potapanja, Crkva odlazi zadnja, ostajemo uz narod na njihovim ognjištima’ – Župa sv. Ante – Komin, 2021. https://zupakomin.com/kosinj-bude-li-potapanja-crkva-odlazi-zadnja-ostajemo-uz-narod-na-njihovim-ognjistima/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

najistaknutiji: prof. dr. sc. Stanko Uršić, predstavnik braniteljske udruge iz Gospića, mještanin Gornjega Kosinja i do danas jedan od najaktivnijih zagovornika očuvanja Kosinjske doline Dragan Prša – Paja Genin, autor ovog rada, te predstavnik udruge Eko-Zagreb.

Prosvjed je bio snimljen mobitelima, manjim kamerama i sl. Nakon prosvjeda svi smo uzeli svijeće, odnijeli smo ih na groblje i pomolili se za duše ljudi čiji su se posmrtni ostaci tako nehumano premještali. Taj je prosvjed bio početak našeg javnog otpora.

Slika 7. Prvi prosvjed na groblju Mance Draga, vlč. Pero Jurčević[15]

U konačnici smo, vezano uz groblje Mance Draga, angažirali odvjetnika i predmet je završio na sudu, upravo zbog zakonskog roka od stotinu godina od posljednjeg ukopa. Visoki upravni sud Republike Hrvatske pravomoćno je presudio da se to nije smjelo na taj način učiniti, no do danas za taj postupak i bez obzira na presudu, nitko nije moralno, prekršajno ili kazneno odgovarao.[16]

[15] Kosinj: 'Bude li potapanja, Crkva odlazi zadnja, ostajemo uz narod na njihovim ognjištima' – Župa sv. Ante – Komin, 2021. https://zupakomin.com/kosinj-bude-li-potapanja-crkva-odlazi-zadnja-ostajemo-uz-narod-na-njihovim-ognjistima/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[16] Presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske poslovni broj: Usoz-102/21-11 od 30. listopada 2023., *Narodne novine*, br. 143/2023.

Slika 8. Molitva za uznemirene pokojne, groblje Mance Draga[17]

DVA PROSVJEDA U ZAGREBU 2022. GODINE

Nakon prosvjeda u Gornjem Kosinju, ispod groblja Mance Draga, organizirana su još dva prosvjeda u Zagrebu, pred dvama ministarstvima u 2022. godini.[18] Iako Kosinjana nema puno, a u početcima nismo imali gotovo nikakvu medijsku pažnju, odjek naših zagrebačkih prosvjeda bio je velik i prilično dobro medijski zapažen. I još važnije, nakon tih prosvjeda dogodio se prijelomni trenutak u našim nastojanjima i naporima.

U to je vrijeme autor ovog rada bio izabran u Prezbitersko vijeće Gospićko-senjske biskupije. Na prvoj sjednici novoga sastava prezbiterskog vijeća detaljno je iznesen kosinjski problem uz naglasak da biskupija mora izreći svoj stav o projektu i svemu što se događa s ljudima na području Kosinja. Razvila se ozbiljna i vrlo plodna rasprava, da bi biskup Križić odlučio kako

[17] Tašev, 2021. https://www.glas-koncila.hr/kosinjani-su-se-usprotivili-potapanju-bude-li-potapanja-crkva-odlazi-zadnja-ostajemo-uz-narod-na-njihovim-ognjistima/ (pristupljeno 18. rujna 2026.).

[18] Prvi prosvjed pred Ministarstvom pravosuđa organiziran je 8. travnja 2022. Prosvjed stanovnika Kosinja pred Ministarstvom pravosuđa, 2022. https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/prosvjed-stanovnika-kosinja-pred-ministarstvom-pravosuda-6640779 (pristupljeno 27. rujna 2026.). Drugi prosvjed održan je pred Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja 28. listopada 2022. Miletić, 2022. https://www.poslovni.hr/hrvatska/prosvjed-protiv-hes-a-stigao-do-ministarstva-4361120 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

će se o tome govoriti na sjednici sa svim svećenicima. Tako je i bilo. Na sljedećoj sjednici svih svećenika Gospićko-senjske biskupije svi su upoznati s kosinjskim problemom, nakon čega je biskup Križić sastavio dopis koji su uz biskupa ovjerili gotovo svi svećenici biskupije. Tim činom biskup je javno stao uz narod Kosinja. Nije se izjasnio protiv projekta kao takvoga, nego je poručio da se s ljudima ne smije postupati na nehuman način. Treba voditi računa o tome što će s ljudima biti i, ako se već moraju preseliti, omogućiti im primjeren smještaj ili naknadu.

Imalo je to velik odjek. Ta je izjava privukla pozornost medija već i zato što se biskup uključio u problem ljudi svoje biskupije i jasno javno izrekao svoj stav. Nakon toga je i otpor mještana Kosinja postao puno ozbiljniji. Biskupov stav dao je vjerodostojnost i potporu župniku Kosinja u nastavku borbe za ljude koji su mu povjereni.

Već je u ovom radu spomenuto kako je teško pridobiti medijsku pozornost. U početcima gotovo nitko nije htio prenositi događanja iz Kosinja. Od prvoga dana pratio nas je portal Lika Club i prati nas do danas. Na tome im od srca i ovom prigodom zahvaljujemo. Nakon javnog istupa biskupa Križića (vidi prilog 1) mediji su se javljali sa svih strana: televizije, novine i portali. O Kosinju su uz Lika Club počeli izvještavati Nova TV, HRT i RTL, Radio Gospić, Radio Otočac i mnogi drugi mediji.

ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA U KOSINJU

Prva, po tome i povijesna, znanstveno-stručna konferencija *Kosinjska dolina – jučer, danas i sutra* održana je 30. rujna 2022. u Osnovnoj školi Anža Frankopana u Gornjem Kosinju. Konferenciju je organizirao Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, a među suorganizatorima pojavio se cijeli niz institucija: Hrvatski institut za povijest, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Odjel za nastavničke studije u Gospiću Sveučilišta u Zadru, Državni arhiv u Gospiću, Muzej Like Gospić te Znanstveno i kulturno društvo Kosinj (vidi prilog 2).[19]

[19] Znanstveno-stručni skup "Kosinjska dolina—Jučer, danas i sutra", 2022. https://www.pilar.hr/2022/09/znanstveno-strucni-skup-kosinjska-dolina-jucer-danas-i-sutra-30-9-2022/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Pokrovitelj konferencije bila je Gospićko-senjska biskupija, a biskup Zdenko Križić svojim je prisustvom i uvodnim govorom[20] uveličao taj povijesni znanstveni skup.

Na konferenciji je održano 36 izlaganja o Kosinju, a sudjelovali su znanstvenici i stručnjaci iz različitih područja. To je bilo iznimno značajno u to vrijeme kosinjskoga otpora projektu HES Kosinj, a značajno je i danas. Žal ostaje samo na tome što skup nije jače medijski promoviran. Radilo se o povijesnom događaju za Kosinj, ali i o važnoj znanstvenoj konferenciji za povijest Kosinja, Like i Hrvatske te se moralo snažnije raditi na medijskom praćenju. Nakon četiri godine, upravo 2026. u Kosinju je, povodom 200. obljetnice kosinjskoga školstva, održana druga znanstveno-stručna konferencija *Kosinjska dolina – školstvo, jezik, baština*. Glavni je organizator bio Hrvatski institut za povijest.[21]

SUČELJAVANJE U MATICI HRVATSKOJ

Zbog medijskog se odjeka vrlo brzo javila i Matica hrvatska. Bilo je to razdoblje kada je Matica hrvatska redovito organizirala tribine sučeljavanja. Kontaktirali su nas s prijedlogom oko sučeljavanja s predstavnicima HEP-a. Nismo dvojili ni sekunde, jer nam je tada iznimno bila važna javna vidljivost i medijsko praćenje naših napora, a događaji koje organizira Matica hrvatska, kao jedna od najstarijih hrvatskih kulturnih institucija, sjajno su popraćeni ne samo medijski, već i interesom znanstvenih i stručnih krugova. Sučeljavanje je održano 22. studenog 2022. u Matici hrvatskoj u Zagrebu.

Sa strane HEP-a nastupio je dvojac vodećih HEP-ovih ljudi povezanih s projektom: tadašnji direktor kapitalnih investicija HEP-a mr. sc. Vedran Jurić i Tomislav Tomić, dipl. ing., kao glavni operativac provedbe projekta HES Kosinj na terenu. S kosinjske strane sudjelovali su dr. sc. Ivan Mance i autor ovoga rada.

[20] „Znamo da je Kosinj bio žarište pismenosti i kulture. Ovdje su nastale prve hrvatske tiskane knjige na glagoljici, a to su bili liturgijski misali i brevijari. Ovdje se „u sedam crkvi Bog slavio“, kako stoji u spisima… To je Kosinj „jučer“. To je Kosinj „nekada“… Kosinj sutra: Što o tome reći? Što Kosinj čeka sutra? Koja mu je budućnost? Upitnika je puno, a za odgovore su nam potrebni veliki proroci. Možda će i riječi mnogih od današnjih predavača imati, u tom smislu, određenu proročku snagu? Ljudi znanja, koji se znanjem služe za opće dobro, imaju uvijek i proročkog duha.“ Govor biskupa Križića na otvaranju znanstveno-stručnog skupa “Kosinjska dolina – jučer, danas i sutra”, 2022. https://gospicko-senjska-biskupija.hr/vijesti/detaljnije/govor-biskupa-krizica-na-otvaranju-znanszveno-strucnog-skupa-kosinjska-doli (pristupljeno 27. rujna 2026.).

[21] Kosinjska dolina – školstvo, jezik, baština, 2026. https://kosinj.hipzg.hr/sadrzaj2/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Slika 9. Sučeljavanje u Matici hrvatskoj, slijeva nadesno: Ivan Mance, Pero Jurčević, Branimir Bilić, Vedran Jurić i Tomislav Tomić.[22]

Slika 10. Sučeljavanje u Matici hrvatskoj, Vedran Jurić pokazuje grb Republike Hrvatske.[23]

Skup je vodio poznati HRT-ov voditelj Branimir Bilić, što je samo po sebi privuklo veći broj zainteresiranih posjetitelja.[24] Sučeljavanje je kasnije sjajno popraćeno i na YouTube kanalu.[25]

[22] Kosinj, 2022. https://www.youtube.com/watch?v=DvPm6qDP6G8 (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[23] Kosinj, 2022. https://www.youtube.com/watch?v=DvPm6qDP6G8 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Po skromnom dojmu autora ovog rada, HEP-ovi predstavnici nisu bili dobro pripremljeni, dok je publika postavljala izvrsna pitanja. Jurić i Tomić nisu uvjerljivo objasnili i opravdali projekt. Vedran Jurić u jednom je trenutku, vidno uzrujan, mahao s hrvatskim grbom, govoreći publici, Manceu i Jurčeviću da se bore protiv grba i protiv države, što je ispalo u potpunosti apsurdno. Mi smo se borili za svoja prava i tražili da se postupa po zakonu ako projekt ide dalje. Drugom predstavniku HEP-a, Tomiću, bilo je vidno neugodno zbog cijele situacije. Sučeljavanje je, gledano iz kosinjske perspektive, prošlo jako dobro, a ostvareni su i kontakti s najvažnijim predstavnicima HEP-a vezano uz projekt HES Kosinj. Na njihov prijedlog nastavili smo razgovarati, za što je bio zadužen dr. sc. Ivan Mance zbog njegove zagrebačke adrese, no ti razgovori i kontakti nisu doveli do konkretnoga dogovora ili rješenja. HEP je nažalost nastavio raditi kao i ranije.

DVA KOSINJSKA DOKUMENTARCA

HRT-ov dokumentarni film *Slučaj Kosinj* dogovoren je posredstvom dr. Ivana Mancea i tada glavnog urednika HRT-ove emisije Mir i dobro Nike Kostanića. Prikazan je 2023. u dva dijela.[26] Koliko nam je poznato, Niko Kostanić imao je poteškoća oko njegova prikazivanja, ali i oko svojega statusa na HRT-u. Očito je tema bila osjetljiva i problematična kako za projekt tako i za institucije koje su ga proglasile strateškim državnim interesom. HRT-ova ekipa snimala je u Kosinju desetak dana. Film je vrlo dobro prikazao cjelokupnu situaciju i sve ono što se u to vrijeme događalo na terenu. Zahvaljujemo uredniku Niki Kostaniću, snimateljima, toncima i ostaloj ekipi na tom vrlo važnom dokumentarcu koji je na kraju uspješno realiziran i prikazan.

Kasnije iste godine snimljen je još jedan dokumentarni film, u produkciji Vida TV. Film je u 30 minuta jako dobro opisao Kosinj i kosinjske prilike oko projekta, osim završnoga dijela u kojem se govorilo o fašistima i ustašama.[27] U kontekstu potapanja Kosinja to zaista nije bilo potrebno, tim više što su mnogi u filmu govorili o tome kako su odnosi između Hrvata i

[24] Matica hrvatska—Zbivanja—Tribina sučeljavanja u Matici hrvatskoj: Prijepori oko izgradnje hidrocentrale u Kosinju, 2022. https://www.matica.hr/zbivanja/tribina-suceljavanja-u-matici-hrvatskoj-prijepori-oko-izgradnje-hidrocentrale-u-kosinju-3531/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[25] Kosinj, 2022. https://www.youtube.com/watch?v=DvPm6qDP6G8 (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[26] Kosinj, 2023. https://www.youtube.com/watch?v=ajcIvRld_fM (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[27] „Ljudi koji su učinili ovaj zločin, oni su većinom bili odavde, domaći. Ovdje preko, selo Kosinj, tu je većinom bilo sjedište fašističko, tog ustaškog režima“, kazuje Dušan Bobić krajem 2023. godine u dokumentarnom filmu *Potopljeni*. VIDA, 2023. https://www.youtube.com/watch?v=30kATQvMaqQ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

pravoslavnih stanovnika Mlakve i Lipova Polja uvijek bili dobri, pa i za vrijeme Domovinskoga rata.[28]

KNJIGA KOSINJSKA TISKARA I PREDSJEDNIK REPUBLIKE HRVATSKE ZORAN MILANOVIĆ

U našem aktivizmu bilo je mnogo trenutaka kada nismo znali što dalje. Bilo nas je malo i činilo nam se da nemamo nove ideje, ali bi se svaki put nešto dogodilo ili bi se uključio netko novi pa bi priča ponovno dobila novu energiju i zamah.

Jedna od najvažnijih stvari za povijest Kosinja bio je doktorski[29] i istraživački rad povjesničara Ivana Mancea. On nije istraživao samo Kosinjsku tiskaru, kako se zove njegova knjiga proizišla iz doktorata, nego i mnogo širu povijest Kosinja te povijesne zapise o njemu. Istraživao je gotovo dvadeset godina kako bi svoju tezu o prvoj tiskari u Kosinju potkrijepio izvorima i činjenicama te pokazao kakvo je mjesto Kosinj imao u hrvatskoj i europskoj povijesti.[30]

Nakon obrane doktorskoga rada uslijedila su predstavljanja knjige *Kosinjska tiskara* na mnogim lokacijama — ukupno četrdesetak predstavljanja po cijeloj Hrvatskoj. To je bilo vrlo zahtjevno, ali važno, i mediji su pratili predstavljanja. Knjiga je predstavljena dva dana i u Beču; pratila je to i tamošnja televizija.

Stalno smo razmišljali kako našu priču podignuti na višu razinu. Jedna od ideja bila je doći do predsjednika Republike Hrvatske Zorana Milanovića, razgovarati s njim i upoznati ga s Kosinjem i kosinjskim problemom. Takve su ideje isprva zvučale gotovo neostvarivo: lako je doći na ideju, ali je teško ideju provesti u djelo. Kako je došlo do susreta s predsjednikom Milanovićem prikazat će se u sljedećem osobnom osvrtu.

[28] „Bojim se, rata se najviše bojim, mislim rat jest, ali ovdje kod nas nije. Bojim se gubitaka familije, sela, ne volim da se gine ni na jednoj, ni na drugoj strani“, kazuje isti Dušan Bobić 1992. godine u dokumentarnom filmu *Mir u Kosinjskoj dolini*. Na pitanje reportera smatra li Hrvatsku svojom zemljom Dušan Bobić odgovara: „Ja je smatram, to je naša Domovina. Nek nam se omoguće prava i nikakvih nikada nije bilo problema sa Srbima u Hrvatskoj, samo mu omogući da živi.“ Kosinj, 2023. https://www.youtube.com/watch?v=ubDmdbhbqVs (pristupljeno 27. rujna 2026.).
[29] Mance, 2023a.
[30] Mance, 2023b.

U razgovoru sa župnikom u Plaškom saznao sam da je predsjednik ondje već bio. Župnik u Plaškom obećao mi je javiti dovoljno rano ako predsjednik najavi novi dolazak u Plaški. Tako je i bilo. Otprilike godinu dana po našem razgovoru predsjednik je ponovno došao u Plaški na poziv općinskog načelnika.[31] *Župnik Plaškog omogućio mi je preko načelnika općine mjesto u predsjedničkom protokolu. Savjetovali su mi da govorim vrlo kratko jer neću imati mnogo vremena. Ako zainteresiram predsjednika, razgovor može dulje potrajati. Ponio sam mu knjigu Kosinjska tiskara s opširnom autorskom posvetom. Budući da poklon nije bio najavljen, sigurnosna služba u početku mi je zaustavila pristup s knjigom, no na kraju se i to riješilo. U minutu-dvije iznio sam predsjedniku sve važno o projektu HES Kosinj, problemima ljudi i povijesnoj baštini koja bi mogla biti potopljena. Bio sam zadovoljan što sam uspio reći sve ono što sam planirao. Predsjednik se zainteresirao i počeo je postavljati pitanja: koliko je ljudi otišlo, kako napreduju radovi, kakvo je stanje na terenu. Stekao sam dojam da ga je tema snažno zainteresirala. Rekao mi je kako nije jednostavno suprotstavljati se takvu projektu. Shvatio sam to kao upozorenje da se, kako se kaže, „igram s vatrom". Pitao me odakle sam, a zatim smo se malo našalili i završili naš dulji razgovor. Predao sam predsjedniku u ruke naš poklon, knjigu Kosinjska tiskara.*

Predsjednik nije ništa konkretno obećao. Rekao je da će razmisliti i razgovarati sa svojim savjetnikom za energetiku kako bi se upoznao s pitanjem. Nažalost, nismo dobili povratnu informaciju kakvu smo očekivali, no to je tako u politici. Ipak i na kraju, naš susret vjerojatno je donio još jednu novu i iznimno zanimljivu okolnost.

Predsjednik Milanović darovao je Papi repliku *Misala po zakonu rimskoga dvora*,[32] a kasnije je istu knjigu njegov ured poklonio i Aleksandrijskoj knjižnici.[33] Budući da je *Prvotisak* otisnut u Kosinjskoj tiskari i ključan je za istraživanja o Kosinjskoj tiskari, a u Manceovoj knjizi se u tom kontekstu temeljito analizira *Prvotisak*, moguće je da je predsjednik, ili netko od njegovih suradnika, na ideju poklanjanja pretiska *Prvotiska* došao čitajući *Kosinjsku tiskaru*. To, naravno, ne možemo znati pouzdano; riječ je o pretpostavci koju temeljimo na

[31] Predsjednik Milanović sudjelovao na obilježavanju Dana općine Plaški, 2023. https://www.predsjednik.hr/vijesti/predsjednik-milanovic-sudjelovao-na-obiljezavanju-dana-opcine-plaski/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

[32] Zorić, 2025. https://www.dnevno.hr/vijesti/milanovica-su-katastrofalno-pripremili-za-papu-nitko-nije-primijetio-sto-je-ispalio-pred-lavom-xiv-3127023/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

[33] Kakva čast za Kosinj: Prvotisak među najvrjednijim knjigama svijeta u Aleksandrijskoj knjižnici, 2026. https://likaclub.net.hr/kakva-cast-za-kosinj-prvotisak-medu-najvrednijim-knjigama-svijeta-u-aleksandrijskoj-knjiznici/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

predsjedničkim izjavama[34] i aktivnostima nakon što je iz Kosinja primio knjigu *Kosinjska tiskara*.

Slika 11. Slijeva nadesno: Zoran Milanović i Pero Jurčević, Plaški 2023.

Možemo pretpostaviti da je kontakt župnika Kosinja s predsjednikom Republike Hrvatske Zoranom Milanovićem mogao pridonijeti vrlo važnoj i uspješnoj promociji Kosinja i kosinjske povijesti na svjetskoj razini. Time ne samo da je Kosinj dobio na važnosti i značaju u međunarodnim okvirima, već je i borba kosinjskoga naroda dobila novu dimenziju i prepoznatljivost u kulturnom, znanstvenom i medijskom prostoru.

I *Kosinjska tiskara* je na kraju došla do Pape, a potom i do Aleksandrijske knjižnice. Pitali smo se kako uopće doći do Pape, ali se i ta zamisao Božjom providnošću vrlo brzo i lako

[34] Kao primjer ovdje donosimo dio izjave predsjednika Milanovića papi Lavu XIV., vezano uz pretisak Prvotiska koji mu poklanja: „Dakle, ovo je ta poznata, iz naše perspektive, inkunabula. Još se raspravlja o tome je li tiskana u hrvatskom zaleđu, neposredno uz obalu, u najstarijoj tiskari koja je ondje postojala, ili u Veneciji.“ Sasvim je jasno da predsjednik Milanović aludira na Kosinj, koji jest najstarija hrvatska tiskara, a geografski je u zaleđu, blizu jadranske obale.
Zoran Milanović Facebook, 2025. https://www.facebook.com/reel/1567476304259680 (pristupljeno 12. listopada 2026.). U opisu toga videa na Facebooku stoji i ovaj tekst: „Papi sam u ime Hrvatske poklonio Misal po zakonu rimskoga dvora iz 1483., prvu hrvatsku tiskanu knjigu, i to na uglatoj glagoljici što je spomenik možda veći od Bašćanske ploče.“

ostvarila. Prilikom posjeta svećenika Gospićko-senjske biskupije Rimu knjiga je predana kao poklon papi Lavu XIV. U Aleksandrijsku knjižnicu knjiga *Kosinjska tiskara* dospjela je kao poklon knjižnici od strane autora, za što se Manceu osobno zahvalio direktor Aleksandrijske knjižnice, prof. Ahmed A. Zayed (vidi prilog 3).

Slika 12. Sveti Otac, papa Lav XIV. s knjigom Kosinjska tiskara[35]

PROJEKT POPRSJA PRVOM HRVATSKOM TISKARU AMBROZU KACITIĆU

Nakon istraživanja i knjige *Kosinjska tiskara* željeli smo ta saznanja trajno obilježiti, pa i time na neki način pomoći u vidljivosti Kosinja i njegovom spašavanju. Nastala je zamisao o brončanoj bisti Ambroza Kacitića, autohtonog Kosinjanina i dokazanog prvog hrvatskog tiskara, i spomen-pločama na mjestima koja povezujemo s njim i Kosinjskom tiskarom: na mjestu nekadašnjega pavlinskog samostana sv. Marije, danas kapele sv. Petra i Pavla u

[35] Kosinj i Kosinjska tiskara, 2025. https://kosinj.com/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Donjem Kosinju, u Vukelićima u Donjem Kosinju, negdašnjem Duboviku, odakle potječe Ambroz Kacitić, te kod kapele sv. Vida u Kosinjskom Bakovcu, crkve na koju su prenesene originalne glagoljske ploče Anža Frankapana s obližnjeg grada Kosinja i mikrolokacije Kosinjske tiskare.

Uoči blagdana sv. Petra i Pavla 29. lipnja, tj. Petrove 2024., Manceu je sinula ideja o spomeniku. Dolazio je u Kosinj jer je na Petrovu bilo krštenje njegove kćeri Pavle u kapeli sv. Petra i Pavla u Donjem Kosinju.[36] Prolazeći kroz Vukeliće, razmišljao je da bi bilo jako dobro napraviti bistu prvomu hrvatskom tiskaru. Izložio je zamisao autoru ovoga rada i odmah su krenuli razgovori o tome gdje bi bistu bilo najbolje postaviti.

Razmatrani su Vukelići i prostor oko župne crkve sv. Ivana Krstitelja. U prostoru župne crkve bilo bi vrlo praktično postaviti bistu, jer onamo dolazi mnogo ljudi i spomenik bi bio u uređenom i ograđenom prostoru. No, crkva sv. Ivana Krstitelja u vrijeme njegova života i rada nije postojala. Trebalo je uzeti u obzir povijesnu povezanost mikrolokacije s Ambrozom Kacitićem, pa je zaključeno da je najprimjereniji prostor kod kapele sv. Petra i Pavla. Ambroz je bio pavlin i redovnik, a u njegovo je vrijeme na tom mjestu stajao pavlinski samostan sv. Marije, osnovan 1453. godine.

Vrlo brzo pokrenuli smo provedbu projekta. Trebalo je pronaći akademskog kipara za bistu i klesara za postolje. Razmatrali smo jednoga poznatog zagrebačkog kipara, ali smo od njega brzo odustali zbog njegovih veza s HEP-om i politikom. Zatim smo se dosjetili akademskoga kipara Slavena Miličevića. Njegov brat Marinko Miličević jedan je od svećenika Gospićko-senjske biskupije, a kipar Slaven imao je sjajnu suradnju s pokojnim biskupom Milom Bogovićem u izradi spomenika Ivanu Pavlu II. kod Crkve hrvatskih mučenika na Udbini. Stupili smo s njim u kontakt i brzo se dogovorili, a Slaven nas je ohrabrio da započnemo, bez obzira na to što u tom trenutku nismo ni približno osigurali potrebna financijska sredstva.

Nositelj projekta bila je župa Kosinj, jer smo željeli da to bude projekt župa Gornjega i Donjega Kosinja i njihovih župljana. Gospićko-senjska biskupija odmah je podržala projekt, uključujući i veliku financijsku pomoć. Kipar je predložio klesara, a mi smo počeli prikupljati donacije i slati zamolbe na brojne adrese. Iza svega je bilo mnogo rada, ali projekt je, s obzirom na složenost, napredovao začuđujuće brzo i uspješno.

[36] Tako je zagrebačka Kosinjanka Pavla Mance krštena rukama kosinjskog župnika Pere Jurčevića, na blagdan sv. Petra i Pavla u kosinjskoj kapeli sv. Petra i Pavla, dana 29. lipnja 2024., na 49. rođendan njenog oca Ivana Mancea.

Glavni dio projekta ostvaren je prije Petrove 2025., a na samu Petrovu, 29. lipnja 2025., održano je svečano otvorenje i blagoslov biste Ambroza Kacitića. Misu je predvodio gospićko-senjski biskup mons. Marko Medo, uz koncelebriranje deset ličkih svećenika.[37]

Slika 13. Misno slavlje prilikom otvorenja i blagoslova biste Ambroza Kacitića u Kosinju, 2025.

Važno je napomenuti da smo otvorenje spomenika organizirali na vrlo visokoj razini, premda to nije bilo lako s obzirom na prostor spomenika i nepostojanje bilo kakvih komunalnih službi. Sam je teren nepristupačan, što je otežalo i postavljanje spomenika i organizaciju otvorenja. Bez obzira na sve prepreke, postavljeni su pozornica i razglas, događanje su popratili mnogobrojni mediji,[38] a nakon svečanog misnog slavlja i biskupovog blagoslova biste, uslijedio je kulturno-umjetnički program. Neposredno prije početka izbio je požar na drugoj strani Donjega Kosinja i počeo se širiti dim. Angažirani su vatrogasci, a požar su gasili

[37] Pušić, 2025. https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/hrvatski-gutenberg-dobio-spomenik-u-lici-na-otkrivanje-doslo-1500-ljudi-a-misu-mu-slozili-biskup-i-10-svecenika-15600027 (pristupljeno 9. kolovoza 2026.).

[38] „Projekt je prikupio ukupno 84 medijske objave, podijeljene u tri skupine: najava projekta i prikupljanje donacija – 33 objave, postavljanje spomenika – 18 objava i otkrivenje spomenika s reakcijama – 33 objave.“ Mance, 2025, str. 256.

i kanaderi.[39] To se dogodilo možda pola sata prije početka otvorenja spomenika. Zahvaljujući vrijednim vatrogascima i povoljnom smjeru vjetra, na sreću je sve dobro završilo.

Slika 14. Blagoslov biste, 2025.

Uz projekt spomenika vezana je i nova knjiga Ivana Mancea *Prvi hrvatski tiskar Broz žakan*.[40] Prvotno zamišljena kao manji prospekt o cijelom projektu spomenika Ambrozu Kacitiću, brzo je ta ideja prerasla u novo Manceovo povijesno istraživanje u kojem je dokazao postojanje pavlinskog samostana u Kosinju te opisao život i rad Ambroza Kacitića i cijeli projekt od ideje do ostvarenja. Knjiga je potom predstavljena na više mjesta, a predstavljanja se organiziraju kroz cijelu 2026. godinu. To je ponovno privuklo medije i pomoglo da se govori o značenju Kosinja i Kosinjske tiskare te o spašavanju naše hrvatske povijesti.

[39] „Dva Canadaira CL-415 HRZ angažirana su na požarištu Donji Kosinj, Ličko-senjska županija.“ MORH/MoD Croatia HR na [@MORH_OSRH], 2025. https://x.com/MORH_OSRH/status/1939319268807475415 (pristupljeno 12. listopada 2026.).
[40] Mance, 2025.

Slika 15. Bista Ambrozu Kacitiću

Slika 16. Spomen-ploča Ambrozu Kacitiću u Vukelićima

ŠTO DALJE?

Što se tiče mještana i projekta HES Kosinj, sada su ključni odvjetnici koji ih zastupaju, izvansudski pregovori i sudski postupci. Nije riječ samo o tome da pojedini vlasnici postignu bolju otkupnu cijenu svojih nekretnina, nego i o sudskim predmetima važnima za osporavanje cijelog projekta. Koliko je poznato, postoje najmanje tri pravomoćne presude, a tužbi je mnogo više. To investitoru trenutačno stvara velike probleme. U postupcima se propituje i imaju li nositelji projekta sve potrebne dozvole, jesu li ih pravodobno ishodili te jesu li još valjane ili ih treba obnavljati. Nedavni gospićki slučaj s nezakonitim odlaganjem otpada i onečišćenjem podzemnih voda i okoliša tu bi mogao imati važnu ulogu. Prema mišljenjima pojedinih ekoloških stručnjaka, postoji jako dobra osnova za propitivanja i eventualno rušenje

studije utjecaja na okoliš HES Kosinj, koju je HEP, kao novu inačicu, dao izraditi 2017. godine. Otada se situacija drastično promijenila, jer onečišćene vode Novčice i Like u Gospiću dolaze u Kosinjsku dolinu. Stoga je legitimno postaviti pitanje kako nova akumulacija, koja se puni tzv. vječnim kemikalijama, može utjecati na promjene okoliša Kosinjske doline, a time vrlo posredno i Gacke doline te potom Senja i otoka?

Ni na terenu situacija ne ide na ruku HEP-u. Radovi na terenu napreduju vrlo sporo, mnogo je toga započeto, a gotovo ništa nije dovršeno. Grade se ceste, koje se ne dovršavaju, odvodni tunel između Kosinjskoga Bakovca i Lipova Polja također nije dovršen, iako je već duže vrijeme pred završetkom. Na više mjesta stvari su investitoru zapinjale, među ostalim i zbog sudskih sporova.

Za kosinjsku priču najteže je to što je većina ljudi već izvlaštena i isplaćena. U Gornjem Kosinju ostalo ih je tridesetak ili manje, a u pravoslavnoj Mlakvi možda desetak. Cilj HEP-a svakako je što prije iseliti sve ljude kako bi se projekt mogao neometano nastaviti. Mještani koji su ostali pod velikim su pritiskom. Njima se sada nude znatno veće naknade nego prije, samo da bi pristali otići. Godinama se u medijima i javnosti govori kako je ovo posljednji Božić,[41] posljednji Uskrs ili posljednja proslava svete Ane u Kosinju. No bez obzira na sve to, Kosinj i dalje traje, Kosinjani se i dalje ne predaju.

Ostvarenje projekta HES Kosinj i iseljavanje stanovnika značilo bi propast Kosinjske doline kao cjeline. Kosinjski Bakovac, gdje živi možda šezdesetak ljudi ili manje, ne može sam održavati cijelo područje. Ni Donji Kosinj, s približno 300 stanovnika, među kojima je mnogo starijih, ne može dugoročno opstati bez ostalih naselja. Mladih obitelji vrlo je malo. Takvo stanje nije održivo i nažalost otvara vrata i nekim budućim projektima potapanja i Donjega Kosinja, a time i cijele Kosinjske doline. Ipak, ono što autor ovoga rada govori od samih početaka jest to da je Božja posljednja. Vjerujemo da je u svemu što smo poduzimali bilo Božjega blagoslova i pomoći. Sami ne bismo mogli toliko toga ostvariti ni toliko dugo ustrajati. Ulazimo već u sedmu godinu te borbe, a Kosinj i dalje traje, Kosinjani se i dalje ne predaju.

[41] Još 2020. godine Jutarnji list najavljivao je zadnji Božić u Kosinju. Jutarnji list - Zadnji Božić u Kosinju: Sela, crkve, školu i groblja potopit će jezero, ljudi će morati odseliti, 2020. https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zadnji-bozic-u-kosinju-sela-crkve-skolu-i-groblja-potopit-ce-jezero-ljudi-ce-morati-odseliti-15018632 (pristupljeno 12. listopada 2026.).

Na osobnom planu tih posljednjih šest, sedam godina bilo je mnogo uspona i padova, mnogo fizičkog i mentalnog izlaganja, velikog iscrpljivanja. Na kraju mi je došla i Crohnova bolest, a operacije su jedva preživljene. Prema tumačenju liječnika, stres je odigrao veliku ulogu. Nakon operacije i za vrijeme oporavka poruke su bile jasne: *više se nikada nećeš vratiti u Kosinj.* Odgovor je bio još jasniji: *kad se vratim, zajedno ćemo popiti piće i ja ću počastiti.* I vratio sam se. Pritisci, poruke i određene prijetnje nisu bili usmjereni samo prema meni osobno, već i prema drugim ljudima važnima za kosinjsku priču.

Kakvi su planovi dalje? Ne tražim nikakvu slavu ni nastavak ove priče. Uključio sam se zbog tih ljudi, zbog mojih župljana. Kada se to pitanje riješi na ovaj ili na onaj način, bit ću duhovno ispunjen, a do tada predajem sve Bogu u ruke jer, ponavljam, Božja je zadnja.

ZAKLJUČAK

Bilo je zaista mnogo molitve. Uplaćene su brojne misne nakane za blagoslov Kosinja nasuprot projektu HES Kosinj. Blagoslivljali smo Kosinj na različite načine. U određeno bismo vrijeme prošli kroz cijeli kraj s Presvetim Oltarskim Sakramentom, molili i blagoslivljali. Blagoslovljenu sol posipali smo po Kosinju, a blagoslovljene medaljice postavljali na različitim mjestima, ne samo u Kosinjskoj dolini, nego i putevima prema Gospiću i Otočcu. Dobivali smo i blagoslovljene ruže od sestara karmelićanki, povezane sa svetom Terezijom od Djeteta Isusa. I njih smo donosili u Kosinj. Nisu samo u Kosinju svećenici molili. Karmelićanke u Gospiću od svojega dolaska u Liku svakodnevno mole za Kosinj. One su nam velika duhovna potpora, kao i Gospićko-senjska biskupija. Sasvim je sigurno da se i mnogi drugi ljudi, u Kosinju i izvan njega, mole za opstanak i spas Kosinja. Prema tome, na duhovnom je planu učinjeno zaista mnogo i to je jedan od najvažnijih dijelova ove priče. Neki ljudi koji na duhovni život gledaju drugačije, ne govoreći ovdje o vizijama, uvjereni su da Kosinj nikada neće biti potopljen.

Iz svećeničke je perspektive nezamislivo bilo što postići na duhovnom planu bez Božje pomoći i blagoslova. Ali nije dovoljno jednom se pomoliti i reći: *Bože, sada ti to riješi.* Svatko mora sa svoje strane učiniti sve što može, a pritom moliti i tražiti Božju pomoć i zaštitu. Vjerujem da bez toga ne bismo ostvarili ono što jesmo. Govorim iz vlastitoga iskustva i ne mislim samo na sebe, već i na cijelu Kosinjsku dolinu. Ljudi možda ne znaju, no Kosinj

je dao mnogo duhovnih zvanja, svećenika i redovnica. Ovdje su služili i mnogi župnici čije molitve i djelovanje pripadaju duhovnoj povijesti ovoga kraja. Od jedanaest srednjovjekovnih crkava na području Kosinja, uz koje je postojao i pavlinski samostan, do danas je sačuvano sedam. Među njima je crkva sv. Antuna Padovanskog, nekada crkva sv. Jeronima – koja kao jedini primjer u ličkoj sakralnoj povijesti snažno upućuje na kosinjsko glagoljaštvo i tiskarstvo. Tu je i kapela sv. Ane s grobnim ostatcima s kraja 10. stoljeća, dakle iz vremena bana Pribine, koji je možda banovao s obližnjeg Bana Dvora. To su mjesta na kojima se stoljećima molilo i ta duhovna baština ne nestaje odlaskom ljudi.

Kosinj je bio snažno vjersko, crkveno, glagoljaško, upravno – dakle hrvatsko povijesno središte i ta je duhovna snaga prisutna i danas, premda je vjera s vremenom u mnogih ljudi oslabila. Možda se kosinjska duhovnost najsnažnije i danas osjeti upravo na lokaciji negdašnjeg pavlinskog samostana, danas kapele sv. Petra i Pavla u Donjem Kosinju i mjestu spomenika Ambrozu Kacitiću. Kada čovjek u svojoj prolaznosti i slabosti učini što može i pouzda se u Boga, ne može unaprijed znati kada će se i kako nešto promijeniti, ali može biti uvjeren da će njegova molitva, njegov iskren i predan trud i rad donijeti ploda.

BIBLIOGRAFIJA

DORH odbacio prijavu zbog ekshumacije u Kosinju. „Nije povrijeđen mir pokojnika." 01 2024. https://www.index.hr/vijesti/clanak/dorh-odbacio-prijavu-zbog-ekshumacije-u-kosinju-nije-povrijedjen-mir-pokojnika/2528044.aspx (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Gornji Kosinj: Misa, prijenos. *Hrvatska radiotelevizija*, 09 2021. https://hrtprikazuje.hrt.hr/hrt1/gornji-kosinj-misa-prijenos-2874608 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Govor biskupa Križića na otvaranju znanstveno-stručnog skupa "Kosinjska dolina – jučer, danas i sutra". *Gospićko-senjska biskupija*, 09 2022. https://gospicko-senjska-biskupija.hr/vijesti/detaljnije/govor-biskupa-krizica-na-otvaranju-znanszveno-strucnog-skupa-kosinjska-doli (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Jutarnji list - Zadnji Božić u Kosinju: Sela, crkve, školu i groblja potopit će jezero, ljudi će morati odseliti. 25. prosinca 2020. https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/zadnji-bozic-u-kosinju-sela-crkve-skolu-i-groblja-potopit-ce-jezero-ljudi-ce-morati-odseliti-15018632 (pristupljeno 12. listopada 2026.).

Kakva čast za Kosinj: Prvotisak među najvrjednijim knjigama svijeta u Aleksandrijskoj knjižnici. *Lika Club*, 7. svibnja 2026. https://likaclub.net.hr/kakva-cast-za-kosinj-prvotisak-medu-najvrednijim-knjigama-svijeta-u-aleksandrijskoj-knjiznici/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Kosinj. „Sučeljavanja u Matici hrvatskoj: Prijepori oko izgradnje hidrocentrale u Kosinju, 22. studenog 2022." 8. prosinca 2022. https://www.youtube.com/watch?v=DvPm6qDP6G8 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Kosinj. „Mir u Kosinjskoj dolini 1992. Godina." 27. siječnja 2023. https://www.youtube.com/watch?v=ubDmdbhbqVs (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Kosinj. „Slučaj Kosinj, cijeli film." 20. svibnja 2023. https://www.youtube.com/watch?v=ajcIvRld_fM (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Kosinj: 'Bude li potapanja, Crkva odlazi zadnja, ostajemo uz narod na njihovim ognjištima' – Župa sv. Ante – Komin. 11. studenoga 2021. https://zupakomin.com/kosinj-bude-li-potapanja-crkva-odlazi-zadnja-ostajemo-uz-narod-na-njihovim-ognjistima/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Kosinj i Kosinjska tiskara. 11 2025. https://kosinj.com/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Kosinjska dolina – školstvo, jezik, baština. 09 2026. https://kosinj.hipzg.hr/sadrzaj2/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Mance, Ivan. 2023a. *Hipoteza o Kosinjskoj tiskari—Informacijsko-povijesna analiza*. Doktorska disertacija, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:119327.

Mance, Ivan. 2023b. *Kosinjska tiskara: Povijesna, informacijska i kartografska studija*. Kvaka; Župe Gornji i Donji Kosinj; Kosinj konzalting.

Mance, Ivan. „Županijska cesta Gornji Kosinj, 23. Siječnja 2024." 26. siječnja 2024. https://www.youtube.com/watch?v=ntE3rHvvkis (pristupljeno 18. rujna 2026.).

Mance, Ivan. 2025. *Prvi hrvatski tiskar Broz žakan*. Kosinj konzalting; Župe Kosinj.

Matica hrvatska—Zbivanja—Tribina sučeljavanja u Matici hrvatskoj: Prijepori oko izgradnje hidrocentrale u Kosinju. 11 2022. https://www.matica.hr/zbivanja/tribina-suceljavanja-u-matici-hrvatskoj-prijepori-oko-izgradnje-hidrocentrale-u-kosinju-3531/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Miletić, Mladen. „Prosvjed protiv HES-a stigao do Ministarstva." 10 2022. https://www.poslovni.hr/hrvatska/prosvjed-protiv-hes-a-stigao-do-ministarstva-4361120 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

MORH/MoD Croatia HR na [@MORH_OSRH]. „Dva Canadaira CL-415 #HRZ angažirana su na požarištu Donji Kosinj, Ličko-senjska županija." *Twitter*, 29. lipnja 2025. https://x.com/MORH_OSRH/status/1939319268807475415 (pristupljeno 12. listopada 2026.).

Odluka o stavljanju groblja izvan uporabe. 2020. https://licko-senjska.hr/images/stories/Glasnik_2020/37-2020.pdf.

Pinčić, Branimir. 2021. „Dogradnja hidroenergetskog sustava Senj." U *15. Savjetovanje HRO CIGRE*.

Plenković, Andrej. „Odluka o proglašenju projekta »Hidroenergetski sustav Kosinj« strateškim investicijskim projektom Republike Hrvatske." 29. srpnja 2021. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2021_07_86_1590.html (pristupljeno 12. listopada 2026.).

Predsjednik Milanović sudjelovao na obilježavanju Dana općine Plaški. *Predsjednik Republike Hrvatske—Zoran Milanović*, 10 2023. https://www.predsjednik.hr/vijesti/predsjednik-milanovic-sudjelovao-na-obiljezavanju-dana-opcine-plaski/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske poslovni broj: Usoz-102/21-11 od 30. listopada 2023. 2023. *Narodne novine*, br. 143/2023. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_12_143_1980.html.

Prosvjed stanovnika Kosinja pred Ministarstvom pravosuđa. *Hrvatska radiotelevizija*, 04 2022. https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/prosvjed-stanovnika-kosinja-pred-ministarstvom-pravosuda-6640779 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Pušić, Mario. „Jutarnji list - Hrvatski Gutenberg dobio spomenik u Lici: Na otkrivanje došlo 1500 ljudi, a misu mu služili biskup i 10 svećenika." 2. srpnja 2025. https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/hrvatski-gutenberg-dobio-spomenik-u-lici-na-

otkrivanje-doslo-1500-ljudi-a-misu-mu-slozili-biskup-i-10-svecenika-15600027 (pristupljeno 9. kolovoza 2026.).

Strikoman, Šime. „746. Milenijska Strikoman. Gornji Kosinj." 09 2021. https://www.facebook.com/photo/?fbid=10238789894898392&set=a.1020638353011 9526 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Strikoman, Šime. „800. Milenijska Strikoman. Gornji Kosinj." 07 2022. https://www.facebook.com/profile/1006092458/search/?q=Kosinj (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Šime Strikoman. *Wikipedija*, mrežno izdanje. 2024. https://hr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%A0ime_Strikoman&oldid=7041872 (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Tašev, Ivan. „KOSINJANI SU SE USPROTIVILI POTAPANJU »Bude li potapanja, Crkva odlazi zadnja, ostajemo uz narod na njihovim ognjištima«." *Glas Koncila*, 9. studenoga 2021. https://www.glas-koncila.hr/kosinjani-su-se-usprotivili-potapanju-bude-li-potapanja-crkva-odlazi-zadnja-ostajemo-uz-narod-na-njihovim-ognjistima/ (pristupljeno 18. rujna 2026.).

Tripalo, Luka. „OTKRIĆA INŽENJERA BRANIMIR PINČIĆ Hidroelektrana u Kosinju ne će povećati proizvodnju, nego rizik od poplava i probleme s vodoopskrbom." *Glas Koncila*, 28. studenoga 2022. https://www.glas-koncila.hr/otkrica-inzenjera-branimir-pincic-hidroelektrana-u-kosinju-ne-ce-povecati-proizvodnju-nego-rizik-od-poplava-i-probleme-s-vodoopskrbom/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

VIDA. „Prored #2 – Potopljeni." 29. prosinca 2023. https://www.youtube.com/watch?v=30kATQvMaqQ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Znanstveno-stručni skup "Kosinjska dolina—Jučer, danas i sutra". *Institut društvenih znanosti Ivo Pilar*, 30. rujna 2022. https://www.pilar.hr/2022/09/znanstveno-strucni-skup-kosinjska-dolina-jucer-danas-i-sutra-30-9-2022/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

Zoran Milanović Facebook. 31. listopada 2025. https://www.facebook.com/reel/1567476304259680 (pristupljeno 12. listopada 2026.).

Zorić, Saša. „Milanovića su katastrofalno pripremili za Papu: Nitko nije primijetio što je ispalio pred Lavom XIV." *Dnevno.hr*, 21. studenoga 2025. https://www.dnevno.hr/vijesti/milanovica-su-katastrofalno-pripremili-za-papu-nitko-nije-primijetio-sto-je-ispalio-pred-lavom-xiv-3127023/ (pristupljeno 27. rujna 2026.).

PRILOG 1. DOPIS BISKUPA ZDENKA KRIŽIĆA NOVOJ TV

GOSPIĆKO-SENJSKA BISKUPIJA
Senjskih žrtava 36
HR - 53000 Gospić
Web: gospicko-senjska-biskupija.hr

DIOECESIS GOSPICIENSIS-SENIENSIS
Tel.: (053) 746-400
Fax: (053) 746-405
E-mail: biskupija-gospic@inet.hr

Br. 322/2022.

Gospić, 11. srpnja 2022.

Predmet: Stav Biskupije o potapanju Kosinja

Katarina Jusić
Nova TV
Remetinečka cesta 139,
10000 Zagreb

Poštovana,

primili smo putem elektroničke pošte Vaš upit u vezi realizacije projekta HES Kosinj, ekshumacije pet groblja i naše podrške mjesnom župniku vlč. Peri Jurčeviću.

Kao biskup nisam stručnjak da bih mogao govoriti s obzirom na isplativost HEP-ovog projekta koji predviđa potapanje jednog važnog povijesnog mjesta s njegovim bogatim kulturnim dobrima, ali nam se samoinicijativno javljaju ljudi koji su stručni na tom području i koji govore da je projekt promašaj a šteta neprocjenjiva. Osim toga u tom području bude dosta vode samo u jednom kratkom periodu kroz godinu, a budući da je tlo jako porozno voda odlazi, tako da u ljetno vrijeme gotovo i rijeka Lika presuši. Stoga nam se nameće pitanje na koje javnost nema jasan odgovor: da li zbilja treba potapati cijeli jedan kraj, s nejasnim posljedicama na okoliš, da bi se proizvelo nešto više električne energije koja se može dobivati na mnoge druge načine?

Na stranu ovaj stručni aspekt opravdanosti ovog projekta o kojem nismo slušali direktna stručna sučeljavanja, iznenađuje nas da se tako olako prihvaća potapanje mnogih arheoloških lokaliteta u tom povijesnom mjestu koji su još neistraženi, a tu je i lokalitet na kojem je sadašnja crkva iz 1693.

Boli nas način na koji se devastiraju groblja i ekshumiraju kosti pokojnika, bez ikakvog osjećaja poštovanja. Prema informacijama župnika sve se radi bagerima i na način na koji se to nigdje ne radi.

Što se tiče naše podrške župniku Jurčeviću ona jest u toliko što stoji uz narod koji je u ogromnom dijelu protiv ovom projektu. Ako se HEP, odnosno, odgovorni za taj projekt, dogovore s narodom, župnik sigurno neće praviti nikakvih problema. Narod se

u svom očaju obratio župniku, odnosno Crkvi, kao posljednjoj slamki spasa. Osim već navedenih problema tu je i poseban problem, kako smo informirani od različitih delegacija koje su iz Kosinja dolazile u biskupiju, u potpuno neadekvatnoj ošteti koja se daje ljudima čija se imovina oduzima i potapa. Svi se ljudi koji su u Kosinju, na jedan ili drugi način, bave poljoprivredom i stočarstvom. Njima se za kvadrat oduzete zemlje daje odšteta od 12 kuna. Što čovjek s tako malim novcem može napraviti? Kuću sebi, na nekom drugom mjestu, napraviti ne može. Nema šansi da si kupi negdje drugdje zemljište da bi mogao nastaviti raditi ono što zna raditi! Istina, gradi se neka zgrada u Perušiću u koju se može smjestiti mali dio obitelji iz Kosinja, ali od čega će oni tamo živjeti? Čim će se baviti? Što će biti s ostalima koji ne žele ili ne mogu naći smještaj u toj zgradi? Oni koji budu smješteni u toj zgradi neće dobiti pravo vlasništva nad stanom koji koriste, već samo pravo doživotnog boravljenja, a njihova obitelj nema pravo nasljedstva iako su oštećeni oduzimanjem nekretnina u Kosinju. Oni tu zgradu već sada nazivaju „Luda kuća“. Stoga smatramo da je cijeli ovaj projekt iseljavanja naroda nepravedan prema narodu i tu ne možemo biti neosjetljivi.

GOSPIĆKO-SENJSKA BISKUPIJA
Dioecesis Gospiciensis-Segniensis
GOSPIĆ

+ Zdenko Križić

mons. Zdenko Križić,
biskup gospićko-senjski

PRILOG 2. PLAKAT PRVE ZNANSTVENO-STRUČNE KONFERENCIJE U KOSINJU

PRILOG 3. DOPIS DIREKTORA ALEKSANDRIJSKE KNJIŽNICE DR. SC. IVANU MANCEU

BIBLIOTHECA ALEXANDRINA
مكتبة الإسكندرية

DL.8/2 11 August 2026
D2/27/1

Dr. Ivan Mance
Zagreb
Croatia
ivan.mance@gmail.com

Dear Dr. Mance,

I would like to express my gratitude for the donation of your valuable book entitled *Kosinjska tiskara*, which will undoubtedly enrich the library collections.

We look forward to welcoming you at the Bibliotheca Alexandrina premises.

With my best wishes and warm regards,

Prof. Ahmed A. Zayed

A. A. Zayed

Director, Bibliotheca Alexandrina

The Library of Alexandria مكتبة الإسكندرية
ص . ب. ١٣٨، الشاطبي ٢١٥٢٦، الإسكندرية، جمهورية مصر العربية – تليفون: ٤٨٣٩٩٩٩ (٢٠٣)+ فاكس: ٤٨٢٠٤٥٠ (٢٠٣)+
P.O. Box 138, Chatby 21526, Alexandria, EGYPT - Tel.: +(203) 4839999 Fax: +(203) 4820450
E-mail: secretariat@bibalex.org Website: www.bibalex.org